

Majka me učila pjevanju

ŽIVOT SE DAVAO ZA SLOBODU I NORMALNO ŽIVLJENJE

Kada je to vrijeme za postavljati prava pitanja ako nije sada?

► Razgovarala: **Anita Martinac**

Kada u jednoj osobi imate svećenika, skladatelja i glazbenoga pedagoga, onda možete biti uvjereni da je riječ o iznimnoj duhovnosti u njegovu radu, jer za usklađenost tih poslova potrebno je više od samoga htjenja i ljubavi. Tako nešto ostvaruje se samo velikim radom i žrtvovanjem. Baš je takav don Dragan Filipović s kojim smo razgovarali ne samo o njegovu glazbenome doprinosu široj zajednici nego i o njegovu doprinosu iznošenju istine o jugokomunističkome ubojstvu hercegovačkih franjevacca, svećenika i puka Božjega.

Od početaka u osamdesetim godinama do današnjih dana Vaš doprinos glazbi, a posebno onoj duhovnoj, u stalnu je porastu. Jeste li tu ljubav nosili u sebi još od djetinjstva pri odabiru životnoga poziva ili Vam se kroz njega razvila mogućnost odabira i probudila ta ljubav, te što za Vas znači glazba?

– Danas, dok odgovaram na ova Vaša pitanja, vraćam sjećanja. Da je moja mama živa, sada bi imala 95 godina. A umrla je za ovaj svijet prije tri i pol godine na moj rođendan. Živo se sjećam kako sam za njom hodio držeći se za njezinu kotulu, bošću, pregaču... dok bi ona mijesila tijesto, prećala pogaču, ložila vatru, sadila duhan, prala robu, plela... I uvijek je pjevala. Mogu iskreno posvjedočiti da me učila pjevati jer je znala reći: Ponovi! I sjećam se tog ispita. Obično bih sjedio tati na koljenu i ponovio sam, otpjevao. Mama se zadovoljno smijala, a tata je re-

kao: Dobro si, glavu ti tvoju poljubim, privinuvši me na prsa. Bila je to skladba: *U tišini na oltaru*. Dakle, iz ovoga što rekoh mogu zaključiti da je ljubav prema glazbi urođena. Naravno, s vremenom sam otkrivao ljepotu, plemenitost i dubinu ove vrste umjetnosti, koja je kao neka nit, paučina, mreža između srca i uma, koja te zaokupi, zaogrne nekim plaštem ljepote, ushita, nutarnjeg zanosca, skromne nutarnje radosti i tako te nosi, nosi...

Kroz svoj skladateljski rad, osnivanje zborova i klapa te kao organizator i sudionik brojnih susreta, programa i uspješno ostvarenih projekata, susretali ste poznate i manje poznate glazbenike. Pedagoškim pristupom potaknuli

ste i motivirali dosta mladih da se posvete glazbi. Što biste naročito izdvojili u tom svom radu?

– O ovom pitanju doista bih mogao dugo i mnogo govoriti. Ako kažem da je Akademski zbor *Pro musica* imao više od 130 nastupa, koncerata. Ako sam okupio više klapa, a devet njih pripremio i vodio na debitantsku završnicu omiškog festivala te da su neke od njih uzele i prvu nagradu, ako iza nas ima više od 25 albuma, CD-a, vrpce..., onda je to zacijelo jedno veliko glazbeno iskustvo. Pred nama su stajali veliki orkestri, solisti, dirigenti, kako domaći tako i inozemni. Izveli smo: Mozartov i Verdijev *Requiem*, Mozartove *Vespere*, Mozartovu *Krunidbenu misu*, Devetu Beethovenovu *Simfoniju*, Vivaldijevu *Gloriju* itd. Za sve nas to je bilo

jedno neizmjereno iskustvo. Sa svima smo ostali u lijepoj i korektnoj uspomeni. S nekima sam bio, kao i danas, prijatelj. A s nekima sam, jer su me zvali, dugo i satima razgovarao, pa i na sam dan njihova odlaska s ovoga svijeta. Ponekad mi je bilo teško nositi njihove ispričane živote... No, najviše me čini radosnim što su se mladi odazivali i još odazivlju pozivu u zbor, klape, školu. Čini mi mirnu savjest što im nisam uskratio vrijeme, pomoć, poduku, iskustvo koje sam stekao i mogao dati. Sad oni malo-pomalo preuzimaju klape, zborove, orkestre, poučavanje, predavanje, školu... Bogu sam iskreno zahvalan što je to tako i neizmjereno sam radostan.

Prva hrvatska opera u BiH *Diva Grabovčeva*, u čijoj je izvedbi sudjelovalo oko 155 osoba, od čega 115 pjevača, nastala je po legendi o Divi Grabovčevoj. Autor ste glazbe, a stihove (libreto) napisao je fra Ante Marić dok aranžmane potpisuje Fedor Vrtačnik. S obzirom na vrlo pozitivan odjek i veliku posjećenost slušateljstva, mislite li da je opera dobila primjeren prostor u medijima? Jeste li za ovaj projekt imali dovoljnu potporu institucija? I zbog čega ste izabrali upravo tu mučeničku temu?

– Studirajući glazbu 6 godina u Rimu, svim sam svojim snagama želio otkriti nove vidike, naučiti zadano. Nikada nisam izostao s predavanja, zbora, proba... Na fakultetu su bile tri vrste zbora (za staru polifoniju, suvremenu glazbu i za gregorijanski koral) koja sam morao pohađati, ali i u gradu Rimu dva, na čije sam probe neizostavno dolazio, jer sam htio rasti, steći novo iskustvo, upoznati novi repertoar. Suradivali smo s raznim rimskim orkestrima. Do kasno u noć, ali doslovno svaku noć, pisao bih zadaću iz harmonije i polifonije te vježbao klavir i orgulje. Nisam bio zabrinut što će život do-

nijeti. Molio sam se Bogu i žudio za znanjem. Na akademiji sam uzeo smjer sakralna glazba, sakralna kompozicija. Završni ispit je oratorij nasuprot operi koja nije u sakralnom smjeru. Iako obje glazbene forme imaju orkestar, zbor, soliste, naratore..., opera je mobilna i kao takva najzahtjevnija i najteža glazbena forma. Pisati operu nikad mi nije padalo na pamet. Smatrao sam se potpuno nedoraslim za takvo što.

Rekao bih da je ideja za *Divu Grabovčevu* došla spontano nakon nekih mojih uradaka, npr. oratorija *Drugo uskrsnuće*, gdje je opisano stradanje moga naroda u Domovinskom ratu, zatim *Mojsija*, jer sam htio pokazati vrijednost vođe koji vodi narod u potrebnu slobodu. Budući da rijetko tko ima ovako čiste, bistre i pitke rijeke, a u želji da dadem važnost upravo tomu, napisao sam djelo *Rijeke kraja moga*. Instrumentalno sam opisao sedam rijeka u našem okruženju. Zatim je došao oratorij *Galiotova pesan*. Htio sam reći da je moj narod zaslužio slobodu i da je vrijeme prestati veslati za drugoga, kao što je to radio rob Galiot u utrobi broda. Mnogo je naših ljudi poginulo za slobodu, stoga sam napisao *Requiem*, tj. misu za pokojne, pod naslovom *Dona*

Mi smo mučenički narod. Pokazuju to i naše pjesme, čak i neke vjerske pisane u molu, iako govore o nečemu radosnom. Pa onda naša ganga, tako srčana i vapijuća do neba. Nije čudo. Ubijali su nam puk, ubijali su naše duhovne vođe.

eis Requiem – podaj im pokoj, mir. Znam, ljudi smo i griješimo, zato sam pisao oratorij *Miserere nobis* – Smiluj nam se. Bilo je tu još glazbenih djela, ali...

Nakon izvedbe moga *Dona eis Requiem*, došao mi je fra Ante Marić i

rekao: »Ovo mi se jako sviđa, imam ja jedan tekst koji bi mogao poslužiti za kantatu ili oratorij... ja ću ti to donijeti.« I donio mi je tekst s naslovom *Diva* – libreto za... Čitao sam ja to povremeno četiri-pet godina stalno misleći da to nije za mene. Mislio sam o tome kako napraviti dramu, kako ne biti dosadan na pozornici... Međutim, jednog je dana krenulo. Mogu reći da sam nekada pisao i po dvanaest sati. Tekst sam znao napamet i jednostavno sam se počeo »igrati, kombinirati«. Bilo je tu i brisanja, i te kako. Onda sam dvije numere poslao mastru Fedoru Vrtačniku. On je to prosljedio svom prijatelju glazbeniku u Ljubljani. Poslao sam dvije numere i prof. Mladenu Tarbuku koji drži katedru na Zagrebačkoj muzičkoj akademiji. Na moju radost, njihove su reakcije bile jako pozitivne. Moram reći da me to ohrabrilo. Dalje je sve išlo svojim tijekom, kao i dovršetak pisanja i uvježbavanje sa zborom, solistima i orkestrom. Nije bilo bez muke i na-

pora, posebice kod redateljice Jasne Žarić. Sad bih mogao dugo pisati kako su mi govorili: »Nije vrijeme da Tahir-beg ubije Divu! Nije politički trenutak!« A kad je vrijeme, pitao sam? Pa to se dogodilo! Smijem li ja reći da se dogodilo...?! Posljedica je bila da je producent Matica hrvatska Mostar, kao i cijela uprava Matice hrvatske, izišla iz projekta kad je već sve bilo naučeno. Bio mi je to težak udarac. Fra Ante i ja našli smo se u nezgodnoj situaciji. Mediji su već pisali o prvoj hrvatskoj operi u BiH. Otišli smo k predsjedniku dr. Draganu Čoviću koji je svojim autoritetom učinio da dobijemo novčanu potporu. Također su naš biskup i provincijal dali znatnu potporu. Hvala im! No, tu nije bio kraj poteškoćama. Četrdeset osam sati prije izvedbe uprava Hrvatskog narodnog kazališta Mostar zabranila je scenografiju sve radnje vezane za operu Diva Grabovčeva. Gosp. Vedran Vidović, s dvoje studenata Likovne akademije iz Širokog Brijega koji su ujedno bili sudionici u operi, uskočili su i za dvije noći napravili smo scenografiju onakvu kakva jest i koliko se može u tom kratkom razdoblju. Ostao mi je gorak okus od takva postupanja dviju institucija koje nose hrvatski predznak. Prezadovoljan sam posjećenošću ljudi, kao i medijskim praćenjem.

Vaše pitanje je još bilo zašto ova mučenička tema? Jednostavno rečeno, naš narod, na žalost, nosi tu kategoriju mučeništva. Zašto je naša pučka liturgijska pjesma *U sve vrijeme godišta* u molu? A govori o rađanju. Kad bi se čovjek trebao radovati nego kad u obitelj stiže prinova, nasljednik...? Zašto je skladba *Zdravo tijelo Isusovo*, koja govori i o uskrsnuću, u molu? Zašto je naša *ganga* tako srčana, vapijuća do te mjere da pucaju glasnice i vene? Zbog toga što je naša povijest teška, tegobna. Jer, teško se radilo, živjelo i preživljavalo. Zbog toga što se davao život za slobodu i normalno življenje. Povijest nam je tegobna, bremenita i teška jer su ne-

vini stradali, ubijani, likvidirani bez ikakva suda. Zašto su duhovni vođe, fratri i svećenici likvidirani? Tko to može i čime opravdati? Nitko i niko! A što je drugo Diva Grabovčeva? Nakon svega rečenog vidimo da je i danas o njoj mučno, teško, tegobno kako spominjanje tako i pjevanje.

Jedan ste od promotora klapskoga pjevanja u Hercegovini. Kako tumačite činjenicu da je ta vrsta glazbe, nakon prisilna odlaska fra Branka Marijića, bila gotovo zamrla u Hercegovini?

– Da. Fra Branko Marijić umire 2. svibnja 1974. Njegov odlazak iz rodnoga kraja dogodio se puno prije. Nastala je jedna velika i duga praznina. Nakon okrutnog, mučkog, zločinačkog..., i ne znam kako još nazvati likvidiranje 66 hercegovačkih franjevacu i 14 biskupijskih svećenika, nakon Oznina likvidiranja nedužnih ljudi, seljaka, katolika nakon svibnja 1945. po našim selima, nakon ubijenog svakog desetog civila sa Širokog Brijega i u drugim našim krajevima, naravno da se uvukao strah u pučanstvo. Tko je u takvoj situaciji smogao snage te počeo razmišljati ili stvarati kulturu, posebice glazbenu kulturu? A znamo kako se prema Staljinovoj taktici najprije likvidiralo inteligenciju. Jer, što je drugo smaknuće 66 fratara i 14 biskupijskih svećenika, što je drugo Daksa u Dubrovniku, što je drugo 600 svećenika, bogoslova, sjemeništara i časnih sestara u hrvatskom narodu, ali i bezbroj drugih ljudi?! Trebalo je puno tihe borbe, strpljivosti, marljiva rada, spremanja, ali i odlučnog koraka da se zbacimo staro i isprazno kako bismo zadobili ovo što

imamo danas na području, kulture, umjetnosti i znanosti.

Ima tomu godina (počevši od 1981.) kad sam više ljeta, kako bih zaradio za potrebe studiranja, obijao njemačke *banštele*. Sjećam se jednog Hansa – *baufirera* – kad smo u Regensburgu rušili samostan i od njega gradili starački dom. Jedan dan za vrijeme stanke on me upita: »Kako je moguće da u Dalmaciji oni ljudi iziđu iz maslinika ili vinograda, onako škrto obučeni u radno odijelo i bez ikakve pripreme počnu četveroglasno pjevati?« A ja mlad i došao iz podneblja gange, sekunde – dvoglasja i još sa škrtim njemačkim pričah da je to izvorna dalmatinska pisma koja se desetljećima gaji i pjeva u tom dijelu Lijepe Naše.

Eh, da mi je sad sresti onoga Hansa, moga *baufirera* iliti poslovođu... Ma ne bih mu prigovorio što nas je gonjao k'o Bog maglu, jer meni nije bilo teško raditi, nego bih mu rekao da je klapsko pjevanje tradicionalna hrvatska vokalna glazba, podrijetlom s juga Hrvatske – Dalmacije, najviše iz primorskih i otočkih krajeva. Izvodi se i u urbanim, ali i ruralnim sredinama. U prosincu 2012. UNESCO je uvrstio klapsko pjevanje na popis nematerijalne svjetske baštine u Europi. Pjeva se višeglasno, bez pratnje glazbala. Izvorno se pjeva »na uho«. Pjesmu povede najviši glas, a zatim se uključuju i ostali pjevači pjevajući istodobno s vodećim glasom. Bitno je naglasiti »najviši glas«, jer su se prijatelji udružili, formirali klapu zato što su prijatelji, što su se povezali u društvo kao skladne duše, koje će i skladno pjevati. Izvodi ju skupina pjevača kojih je obično pet do osam. Kasnije su se uvele i

Zbog jugokomunista mnogi su morali bježati iz svoga zavičaja. U našim krajevima ubijena je svaka deseta osoba. U takvim okolnostima pjesma je morala zamrijeti. No, uspjeli smo se trgnuti i ponovno progovoriti kulturom i pjesmom. U ovim vremenima naročito na klapski način. Ta naslonjeni smo srcem, laktom i uhom na krajeve gdje je ta pjesma nastala.

ženske klape, kao i mješovite. Seobama Hrvata iz krajeva gdje je izvoriste klapske pjesme u druge krajeve Hrvatske (Zagreb, iseljeničtvo...) svijet je upoznao i spoznao ovu vrstu naše autohtone glazbe. Još bih mu rekao, mom Hansu, kako je vremenom klapska pjesma stekla popularnost i među Hrvatima koji nisu rodnom iz klapskih krajeva, ali jesu naslonjeni srcem, laktom i uhom na te krajeve. Stoga, ako se Neretva na svom izvoru probija kroz strme litice, oporo žubori (kao *ganga*) niz oštre stijene, ona se tekući razlijeva i šumi široku i skladnu pjesmu grleći svoje obale, stijene, vrbe, vinograde, plaže i maslinike. Njeni su glasovi mirni i skladno se raspršuju, plove dodirujući kamen, melodijski poskakuju, prelijevaju se poput vala, skladno kadencirajući vraćaju se istom izvoru, moru.

I ovdje je naš radnik, težak osluhnuo tu ljepotu iz susjedstva i ugradio pjesmu u svoj tvrdi i žuljavi dlan, u samotnu, ali i zajedničku skladnu molitvu. I još bih rekao, momu Hansu, da i ovdje pjeva težak. Pričao bih mu kako klapska pjesma u mom kraju stvara prijatelje, ujedinjuje ljude, miluje kamen, obilazi maslinike, njeguje lozu, čeka smilje, ljubi Neretvu i njome pliva u beskraj, u more. Pričao bih mu kako i ovdje ta plemenita kultura raste, odjekuje, oplakuje nesretne ljubavi, zaljubljenosti i sretne veliča, ali ljubi i jedne i druge. I još bih rekao, mom *baufireru*, da se kolijevka klapske pisme proširila, povećala te se sada i ovdje s njom rađa i umire. I koliko se god nekima činilo da je to izražavanje »grubo« kroz gangu i bećarac, tako je sada »nježno« kroz klapu i klapsku pismu. I nas je u Hercegovini ljubav prema ljepoti, tj. klapskoj pismi, okupila i ujedinila.

Sudjelujući u nekoliko projekata i glazbeno ste doprinijeli očuvanju uspomena na pobijene hercegovačke franjeve. Što Vama sve to znači i koliko je to važno?

– Stradanje bilo kojeg čovjeka

jako me rastuži. Još me više pogađa stradanje nevinih ljudi. Posebice, ako je to netko iz moga naroda, iz mog duhovnog svećeničkog poziva, zvanja. Ne može mi pod kapu: doći odnekud izdaleka i likvidirati čovjeka na njegovu kućnome pragu, u njegovu dvorištu. Ubiti fratra, časnoga brata u njegovu samostanu, u njegovu vrtu. Još prije toga s njim i s njima objedovati pa ih izvesti i likvidirati. Kakvi su to umovi, kakvi su to ljudi, kakav je to rat, koja je to pobjeda, što se s tim dobiva, kakva je to vrsta podviga, hrabrosti, junaštva? Nije li to ludilo, neizmjerena mržnja!? A tek reći da je to bio *legitiman cilj*. Pa kamo smo mi to došli, ima li tu čovjeka, ljudskosti?! Zar može ideologija, komunizam, totalitarni režim to učiniti od čovjeka, lišiti ga svega ljudskoga? Eto, očito može! Pa to je negacija svega dobrog, lijepoga, plemenitoga, normalnoga. *Sit svega toga, vapim smrt, smirenje*. Pišući neke skladbe, glazbena djela, kao npr. *Molitva iz tamnice, Drugo uskršnuće, Mojsije, Miserere nobis, Requiem...* ja se borim protiv ovakva mišljenja, govorenja i, ne daj Bože, činjenja. Organizirajući koncerte na ovu tematiku, želim dozvati u pamet čovjeku da se to nikada više ne ponovi, ali da današnji naraštaji, današnji mladi, sve to prenesu na svoja pokoljenja i to ne zaborave. *Povijest je učiteljica života*. Što znači ova rečenica ako ja tu povijest ne znam, ako ju ne naučim i od nje učim za budući život? Ako ju ne poznajem, ne učim, ne živim... ona će mi se vratiti, ponoviti u još gore obliku. Zato sam želio izvesti Mozartov *Requiem* za likvidirane fratre. Genijalni Mozart, vrhunsko djelo, Misa za pokojne, ubijene, likvidirane... ali i za mrzitelje da dođu k sebi, pa žrtvi, pa Bogu.

Za Široki Brijeg je poznato da je dvadesetih godina prošlog stoljeća imao puhački orkestar i tamburaški sastav. To je trajalo sve do dolaska jugokomunista 1945.,

nakon čega su uslijedili neki drugi trendovi. Kakva je šteta zapravo nanesena i gdje je Hercegovina danas u glazbenom smislu?

– »Udari pastira i ovce će se razbježati.« Naravno da će biti dokinuti i jedan i drugi orkestar ako likvidiraš inteligenciju, upravitelje i voditelje jedne sredine, jednoga grada. Ako su likvidirani profesori, odgojitelji, vjerski vođe, duhovni voditelji, pastiri, ako je u Širokom Brijegu stradao svaki deseti civil, onda se kulturne i druge institucije urušavaju kao kula od karata. Nije bilo davno kad sam čitao arhivske dokumente o hrvatskim katoličkim društvima koja su djelovala prije Drugoga svjetskog rata u župi Nevesinje. To su: *Hrvatski radiša, Hrvatska čitaonica, HKD Napredak, Tamburaški orkestar, Pjevački zbor, Matica hrvatska, Hrvatska seljačka zadruga...* A tek koncerti, nastupi, programi, aktivnosti, pomoći narodu koje su redovno prakticirali. To je i za današnje pojmove neshvatljivo. Npr. oni ugošćuju soliste Bečke opere koji u Nevesinju imaju koncert.

Mogu reći da je za to vrijeme Nevesinje bila hrvatska dijaspora. No, Široki Brijeg nije. Stoga vjerujem da je u Širokom Brijegu, kao i drugim gradovima zapadne Hercegovine, do dolaska jugokomunista vjerski i kulturni život i življenje bilo u granicama mira, zadovoljstva i pristojnosti.

Naš čovjek je na ovom kršu i u ovom podneblju neizmjereno trpio i propatio. Duboko vjerujem da je to vrijeme zlosilja iza nas. Mnoge institucije su stale na noge. Posebno me veseli što su u svim našim sredinama otvorene glazbene škole. Negdje osnovne, negdje i srednje, ali glazbeni život i glazbena kultura se širi. Otvorena je i glazbena umjetnost – Glazbena akademija u Mostaru. I ona odgaja nove profesore, voditelje orkestara, zborova, klapa. Sve skupa je to donijelo jedan novi, veliki zamah u umjetnosti. Vjerujem da

ćemo, ali ne bez poteškoća i bez podmetanja, uz pomoć Božju budućim naraštajima prenijeti ljepotu i plemenitost umjetnosti koja nas obogaćuje i oplemenjuje.

Prošle ste godine obilježili četvrt stoljeća glazbenog djelovanja koje je već sada nadmašilo prostor u kome ste u tom razdoblju živjeli i radili. Kad pogledate unatrag, biste li što drukčije postavili?

– Sada kad me to pitate, onda počnem o tome i razmišljati. Bože, pa prošlo je kao jedan tren! Ako počnem redati događaje, onda shvatim da je to puno godina. Sjećam se prvih dana sjemeništa, gimnazije dok sam svirao sv. mise, popravljao harmonije, orgulje. Bilo nas je 26 u prvom razredu gimnazije, a maturirao samo ja. Sve se razbježalo. JNA je bila tužna i teška. No, zvanjem, glazbom, zdravljem, hvala Bogu, jako sam zadovoljan. Vrijeme iza mene bilo je svakodnevno radno, strpljivo, molitveno. Mladima sam nudio plemenitu glazbu, glazbu koja odgaja, usmjerava. Ne bih ništa mijenjao.

Puno je glazbenoga djelovanja iza mene. Naročito sam se bavio duhovnom glazbom. Iskustvo mi kaže da bi ona danas trebala odasati dublje, bogatije, intenzivnije, ozbiljnije. Budući da u njezinu središtu treba biti Bog, onda je jako bitan njezin tekst, sadržaj, poruka.

Volio bih da je glazbe bilo više, da je bilo više razumijevanja, ljudskog uvažavanja. Jako sam zadovoljan odzivom mladih koji su prihvaćali poziv npr. u klape. A bilo ih je: *Speranza, Ero, Fortica, Cantus, Krš, Narenta, Bura* Mostar, pa *Bura Čitluk, Izvor, Aurora, Neretva, Herceg, Ardea* (ženska i muška)... Neke od njih su osvajale, i ne jedanput, prva mjesta na međunarodnim festivalima, ali i drugu i treću nagradu. Bilo je tu i apsolutnih pobjednica, tj. istu večer uzeli bi i prvu nagradu slušateljstva i prvu nagradu žirija. Zatim zborovi: *Slavuj, Gaudeamus, Anđeoski zvuci, Pro musica*, koja je imala više od 130 koncerata. Zatim *Sv. Franjo, Zbor studenata medicine* itd. Bilo je tu i nekoliko tamburaških orkestara. Sve u svemu, ni jednog trenutka ne žalim vrijeme ni trud koji sam proveo s ovim mladima. Vjerujem da će im to iskustvo pomoći da sutra budu dobri ljudi, strpljivi odgojitelji i voditelji novih klapa i zborova, kao što to neki već i jesu.

Svećenički poziv i glazba, zanimljiva kombinacija. Kako uskladite obveze? I što biste poručili našim čitateljima?

– »Tko pjeva, dvostruko moli.« A još ako i svira...!? Bavi li se svećenik glazbom, onda je logično da se bavi duhovnom glazbom. Duhovna bi glazba morala biti dublja, bogatija, intenzivnija, ozbiljnija. Ako je duhovna, onda je u njezinu središtu Bog. Ako je u središtu Bog, onda je jako bitan tekst, sadržaj, poruka. Svećenik glazbenik ne smije se zadovoljiti bilo kakvim tekstom, posebice ako piše stvari koje će se izvoditi u liturgiji. Tekst ako nije svetopisamski, mora biti snažan, dubok, poticajan, duboko duhovan. Bogu moramo dati ono najbolje, najljepše. Sama glazba, ako je instrumentalno-vokalna, mora biti u službi teksta, mora pomoći tekstu da snažnije donese poruku.

Evo, ovakva razmišljanja mene »muče« dok želim napisati koju notu. Za ovakvo nešto doista treba odvojiti vrijeme, tj. imati ga. Svećeniku, ako je u pravom smislu te riječi svećenik, ne ostaje puno vremena nakon svećeničkih obveza. Posebice ako ima zborove i klape... ljudi zbog svojih obveza vole doći na probe u večernjim satima. U to doba svećenik najčešće ima večernju molitvu, večeru, odmor ili dušobrižnički pohod obitelji. Svećenik glazbenik također sve to ima, ali i probe s raznim skupinama pjevača. A onda povrh svega toga ako želi napisati koju notu, mora za to naći snage i vremena u kasnim satima.

Trebam iskreno reći: Hvala Bogu na dobru zdravlju, htjenjem za strpljivim radom i trudom. Hvala mu na daru svećeničkoga poziva te mogućnosti i daru studiranja glazbe. Hvala svima onima s kojima sam surađivao, koji su me pratili i prate. Vrijeme nisam gubio. Na ljude se nisam srdio. Sve neka bude na veću slabu Božju. ✍

Dekret pape Urbana VIII.

U skladu s dekretom pape Urbana VIII. i uredbom II. vat. sabora izjavljujemo da ne želimo preteći sud Crkve kome se potpuno podvrgavamo. Riječi »mučenik«, »mučeništvo«, »čudesa« i slično imaju u ovom glasilu samo vrijednost ljudskog svjedočenja.

STOPAMA POBIJENIH

glasilo Vicepostulature postupka mučeništva
»Fra Leo Petrović i 65 subraće«, XII, 2 (23),
Široki Brijeg, srpanj – prosinac, 2019.

Glavni i odgovorni urednik:
fra Miljenko Stojić, vicepostulator

Lektura i korektura:
Zdenka Leženić

Adresa:
Kard. Stepičca 14, 88220 Široki Brijeg
Avenija G. Šuška 2, 10040 Zagreb

Veza:
tel.: +387 39 700-325
faks: +387 39 702-936
e-pošta: mostar@pobijeni.info
internet: www.pobijeni.info

Grafički prijelom i tisak:
FRAM-ZIRAL, Mostar

Glasilo izlazi polugodišnje:
siječanj i srpanj

Stare brojeve, osim ovoga posljednjeg, možete u pdf obliku preuzeti sa stranica portala *pobijeni.info* u poglavlju Izdavaštvo.

Cijena pojedinog primjerka:
3 KM; 12 KN; 3,75 EUR; 4,25 CHF;
6,50 USD; 6,50 CAD

Godišnja pretplata (s poštarinom):
BiH 7,5 KM; RH 33 KN; EU 7,5 EUR;
CH 8,50 CHF; SAD 13 USD; Canada 13 CAD

Slanje pretplate, dobrovoljnih priloga...:

a) poštanskom uputnicom
b) UniCredit Bank d.d. Mostar;
Korisnik: Hercegovačka franjevačka
provincija;
Svrha: prilog Vicepostulaturi
žiro-račun: 3381602276649744
devizni račun:
IBAN: BA393381604876650839
SWIFT: UNCRBA22

ISSN: 1840-3808

RIJEČ UREDNIKA

fra Miljenko Stojić

Dragi čitatelji!

»Budući da ideš u Hercegovinu, svakako svrati na Široki Brijeg i uzmi glasilo Stopama pobijenih.« Tako ovih dana napisala prijatelj prijatelju, što mi je on radosno pokazao na svome pametnome telefonu. Ostao sam iznenađen i zahvalan Bogu da se svjedočenje o pobijenim hercegovačkim franjevcima i pobijenim članovima puka Božjega preko ovoga glasila nezaustavljivo širi u hrvatskoj domovini. Mogu napadati, mogu klevetati, no istina se ne da skriti. Živjeli smo u tom povijesnom okviru, jugokomunističkom totalitarizmu, i sada smo tu gdje jesmo.

Za duhovni i tjelesni napredak našega naroda nužno bi bilo provesti lustraciju. Na ovogodišnjoj obljetnici jugokomunističkoga ubojstva nenaoružanih vojnika i civila u Maclju biskup Ivan Šaško lijepo je rekao da je jugokomunistički tumor zahvatio sve pore hrvatskoga društva i da ga guši. Podrazumijeva se da ta lustracija ne bi trebala biti osveta jugokomunistima, po njihovu primjeru, nego samo čišćenje od te zločinačke ideologije, njezinih posljedica i utjecaja. Žrtve i njihovi nasljednici trebali bi oprostiti progoniteljima i ubojicama, a potomci i nasljednici progonitelja i ubojica trebali bi se odreći djela i ideologije svojih predaka i prethodnika. Nakon toga puno bi lakše bilo udaljiti iz javne službe sve one koji su i dalje zaraženi jugovirusom i hrvatsko društvo čine bolesnim. Znam, pomalo je sve ovo naivno, ali ako se usudimo krenuti tim putem, ozdravljenje će zacijelo doći. U tu nakanu trebali bismo početi moliti za domovinu, ako to već ne činimo

svakodnevno. Molitva može učiniti čuda. Svjedoče nam to naši pobijeni. Pa poslušajmo ih već jedanput!

U ovom broju progovaramo i o trojici pobijenih hercegovačkih franjevaca te o nepoznatu broju Hercegovaca u jami Golubinka kraj sela Mratova. Čak su mediji progovorili i tko ih je odveo na stratište: Miko Tripalo, Milka Planinc... Ostavit ćemo daljnjim povijesnim istraživanjima da nam kažu jesu li to bili oni ili netko drugi, kao i koliko je alkarski vojvoda Bruno Vuletić upleten u ubojstvo šestorice hercegovačkih franjevaca u Mostarskom Gracu 6. veljače 1945. Tek mlađi i hrabriji hrvatski povjesničari kopaju za tim podacima i tako ozdravljaju hrvatski narod, a ostali bi da sve prekrije tama zaborava i da ostanu vrijediti istine koje su u našu svijest ubacili ti totalitarni jugokomunisti.

Uvijek ima svjesnih pojedinaca koji čine sve kako bismo konačno došli do prave istine o Drugom svjetskom ratu i poraću, da bismo konačno mogli zatvoriti te stranice. U tu je svrhu vrlo bitno da općine u hrvatskom narodu, uz odjele koje imaju za ovo i ono, ustroje i odjel za pale u ratovima, bunama i progonima. Posla im ne će nedostajati – od istraživanja do obilježavanja mjesta i događaja iz tih vremena. Svako zdravo društvo to čini. Bez pravilnoga odnosa prema svojoj prošlosti, prema svojim zaslužnicima, jednostavno ne može živjeti.

Ustrajmo u onome što nam je dužnost. To će nas osloboditi. Neka nam je, dakle,

mir i dobro!

IZ SADRŽAJA

Iz ljetopisa	4	Nagradni natječaj	48
Stratišta	24	Suočavanje s prošlošću	54
Glas o mučeništvu	35	Razgovor	55
Odjek u puku	44		